No 49 Donderdag 3 December 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Belangstellenden kunnen ter leestafel Heulstraat 17, voortaan kennis nemen van den inhoud der Handelsberichten, welke wekelijks worden uitgegeven door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel met medewerking van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken.

Zij, die de VOORDRACHT over

„De Suikerindustrie in Suriname en Demerara"

van den heer *J. Sibinga Mulder*, Oud-Administrateur eener suikerfabriek in Ned.-Indië, op WOENSDAG 9 DECEMBER 1908, 's avonds ten *8 ure* in het ZUID-HOLLANDSCH KOFFIEHUIS (Groenmarkt, Den Haag), Zaal 5, wenschen bij te wonen, kunnen daarvoor gratis toegangbewijzen ontvangen ten kantore der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, des voormiddags van 9—12 uur.

Volgens ontvangen mededeeling, werd van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Grootthertog van Mecklenburg, ten behoeve van het Comité ter leniging van den nood in de kolonie Curaçao, gevormd uit de Vereenigingen „Algemeen Nederlandsch Verbond" en „Oost en West", ontvangen een bedrag van f 100.—.

Voor datzelfde doel werd bij het Bestuur van 't „Algemeen Nederlandsch Verbond" nog ontvangen een bedrag van f2154.52½, terwijl bij den Secretaris van het Hoofdbestuur ontvangen werden de navolgende gelden:

Mej. T. te Zutphen	f 5.—
Afdeeling Amsterdam	f 50.—
	f 55.—
Vroeger ontvangen	f 434.—
Totaal	f 489.—

Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds:

Vroeger ontvangen	f 93.—
Totaal	f 93.—

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secr.

Het toekennen van beurzen of toelagen aan Indologen.

Naar aanleiding van eene opmerking van den heer *J. W. IJzerman*, zeide de heer *Idenburg*, Minister van Koloniën, op de vergadering der Tweede Kamer van 10 November j.l. het volgende: „Nu nog een woord tot den heer *IJzerman*, die gewezen heeft op de groote moeilijkheid om goed Europeesch personeel te verkrijgen voor de verschillende functiën, die door Europeanen moeten worden bezet.

Ik wensch te wijzen, dat, hoewel in Indië de verschillende positiën worden verbeterd, de werkkring verruimd, er hier een geest van Jan Salie-achtigheid bij bepaalde kringen schijnt te bestaan, die tengevolge heeft, dat men liever voor f 1600 à f 2000 hier te lande werkt dan voor het dubbele in Indië. Ik vind dit treurig. Men zou de menschen voor hooger bedragen kunnen koopen, maar dan krijgt men niet de menschen, die men eigenlijk moet hebben."

Dit antwoord gaf den afgevaardigde van Amsterdam III, *Mr. C. Th. van Deventer*, het volgende in den mond: „In de redevoering, door den Heer Minister gisteren gehouden, is o.a. ook door hem gewezen op de weinige opgewektheid, die bij de Nederlandsche jongelingschap tegenwoordig bestaat om zich te wijden aan den Nederlandsch-Indischen dienst. Er is in dit verband door hem gesproken over een Jan Saliegeest onder de Nederlandsche jongelingschap.

Of dit betreurenswaardige verschijnsel, dat heerschen van den Jan Salie-geest, zich werkelijk voordoet, kan ik in het midden laten, maar, dat bij de Nederlandsche jongelingschap weinig opgewektheid bestaat om deel te nemen aan den Indischen dienst, kan moeilijk worden betwist. Het is dan ook niet te ontkennen, dat het tekort aan ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur onrustwekkende afmetingen begint aan te nemen, en dat, niettegenstaande alle pogingen, die door het Ministerie van Koloniën in het werk worden gesteld om op ruime schaal bekend te maken, dat ambtenaren noodig zijn en welke de voorwaarden zijn voor hunnen dienst, hun aanbod onvoldoende blijft om in alle behoeften te voorzien."

En verder: „En ik geloof nog altijd, dat daarvoor het aangewezen middel is om degenen, die zich voor den Indischen dienst willen verbinden, toelagen te geven gedurende hun studietijd. Ik heb uit de Memorie van Antwoord gezien, dat dit denkbeeld bij den Minister in overweging is, maar aangezien Z.Exc. véél verwacht van de inkorting van de verloftermijnen, kan ik de vrees niet onderdrukken, dat het andere middel niet spoedig zal worden te baat genomen. Daarom wil ik er nog eens op aandringen, dat het ernstig in overweging worde genomen."

In zijn repliek verklaarde de Minister van Koloniën o.a.: „Door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam is de opmerking gemaakt, een opmerking, die haar bevestiging vindt in hetgeen voorkomt in de rapporten der verschillende commissiën, — dat helaas niet de meest voortreffelijken, niet de supérieuren onder de gegadigden zich voor mededinging naar het candidaat-ambtenaarschap aanmelden.

Dit is een verschijnsel, dat ik ten zéérste betreur, een verschijnsel, dat reeds zéér kort na mijn wederoptreden, mijn ernstige aandacht heeft gehad, en ik vrees, dat het er mij toe zal moeten leiden om den weg te volgen, door den geachten afgevaardigde aanbevolen, nl. het verkrijgbaar stellen van toelagen of beurzen. Ik zeg: ik vrees, omdat ik het inderdaad een noodmaatregel zou vinden. Men heeft bij het instellen van het candidaat-ambtenaarschap wèl degelijk ook het idee gehad, dat men daardoor de keuze zou kunnen krijgen uit degenen, die ook uit sociaal oogpunt de voorkeur verdienen voor betrekkingen, waaraan verbonden is de vertegenwoordiging van het Nederlandsch gezag, betrekkingen, die, in eenigszins hoogeren rang, een representatief karakter dragen. Men heeft het wenschelijk geacht, dat daarvoor de keuze zou kunnen worden gedaan uit menschen, die van hun jeugd af eenigermate in dergelijke kringen hadden verkeerd, en voor wie althans het dragen en het uitoefenen van gezag niet een gansch vreemde zaak was.

„Nu, vrees ik — en daarom zeg ik, dat het mij niet aangenaam zou zijn om te moeten gaan in de richting door den geachten afgevaardigde bedoeld, dat degenen, die zich op grond van toelagen of beurzen zouden aanmelden, nu juist niet zullen behooren tot de categorie van hen, waaruit men bij voorkeur de candidaat-ambtenaren zou willen zien voortkomen, maar ik geef dadelijk toe: als de keuze zóó beperkt blijft, als zij op het oogenblik is, heeft men toch niet hetgeen gewenscht werd en kan men er inderdaad op vooruitgaan door althans het aantal sollicitanten te vergrooten en daardoor toch de keuze uit te breiden. Ik heb dit onderwerp dus werkelijk in ernstige overweging genomen en het zal, naar ik vermoed, betrekkelijk spoedig tot een besluit kunnen leiden."

Wanneer men alléén op het salaris let, moet het wel verwondering baren, dat iemand, die in patria f 1600 à f 2000 verdient, niet liever naar Indië gaat om een inkomen van drie tot vier duizend gulden te genieten. O, het klinkt zóó mooi *maandelijks* van honderd tot honderd vijftig rijksdaalders op te strijken!

Maar wat heeft men hier voor f1600 à f2000 en wat krijgt men ginds aan de overzijde van den Oceaan, voor zijne 100 tot 150 rijksdaalders 's maands?

Iemand, die in Nederland een vast inkomen van f1600 tot f2000 per jaar ontvangt, kan een prettig thuis hebben, behoeft niet bevreesd te zijn voor overplaatsingen — het schrikbeeld van den Indischen bestuursambtenaar — is niet verstoken van veredelende amusementen. Over

de opvoeding van zijn kroost kan hij gerust zijn — goed onderwijs is binnen zijn bereik.

Doch een Indisch landsdienaar met het dubbele salaris verkeert niet in zulke gunstige omstandigheden. Op de meeste standplaatsen van controleurs, ja, op verscheidene standplaatsen van assistent-residenten vindt men geene lagere school. Wil men zijne kinderen niet te vroeg wegzenden, dan moet men hen toevertrouwen aan de leiding van eene gouvernante, waarmede allicht een bedrag van *f* 75 tot *f* 100 per maand gemoeid is. Zijn Nederlandsche lotgenoot is met *f* 5 tot *f* 15 per jaar geholpen!

En als men hen later de hoogere burgerschool wil laten bezoeken, betaalt men heel gauw *maandelijks* van vijftig tot zestig gulden *per kind*, alléén voor kost en inwoning, wil men hen in eene nette omgeving brengen.

Vroeger kon men te Batavia ook voor *f* 25 per maand terecht in het *Tehuis van den Indischen Bond*, — vraag eens, welke controleur daarvan gebruik heeft gemaakt voor zijne kinderen!

Eene stad in Nederland moet al een heel onbeduidend plaatsje zijn, als ze geen hoogere burgerschool heeft, waar men voor *f* 30 tot *f* 60 per jaar zijne kinderen kan laten leeren.

Welke genoegens veraangenamen in Indië het leven?

Behalve de beroemde leesrommel, misschien het bezoek aan „de Soos" en...... het onmisbare „vast partijtje!"

Voorwaar, voor iemand, eenigszins aangelegd met gevoel voor kunst en literatuur, *niet* om van te watertanden!

Neen, iemand, die in Nederland een stuk kaas of koek op zijn boterham heeft, gaat niet naar de tropen om de kaas en den koek door *paté de foie gras* vervangen te zien en later te tobben over de behoorlijke opvoeding van zijne kinderen!

Men rekene dus niet op die personen, die kans hebben hier te lande een salaris van *f*1600 tot *f*2000 te verdienen!

Is het niet vreemd, dat in Nederland en Nederlandsch-Indië respectievelijk slechts 45 en 10 personen zich voor het candidaat-ambtenaarschap hebben aangemeld?

De hoogere burgerscholen zullen toch méér leerlingen met het einddiploma hebben afgeleverd?

Degenen, die deze onderwijsinrichtingen met dat bewijsstuk verlieten, behooren toch niet alle tot de personen, die mettertijd een salaris van *f* 1600 tot *f* 2000 zullen krijgen?

Ligt de veronderstelling niet voor de hand, dat voor menigeen, die zich wèl voor het candidaat-ambtenaarschap wil aanmelden, de studiekosten een beletsel zijn om aan het vergelijkend examen deel te nemen? Wat heeft men er aan, om zich aan dat examen te onderwerpen, wanneer men, tot de studie toegelaten, niet in staat is om de uitgaven daarvoor te doen?

In deze meening wordt men nog versterkt door de ondervinding, dat niet de supérieuren onder de gegadigden zich voor de mededinging naar het candidaat-ambtenaarschap hebben aangemeld.

Zij, die de hoogere burgerschool bezocht hebben, zullen zich wel herinneren, dat de beste en vlugste werkers uit minder fortuinlijke gezinnen kwamen, dat kinderen van mingegoede ouders bij overgangs- en eindexamens meestal de eerste nummers behaalden.

Dit is begrijpelijk. In hunne armoede vonden zij een prikkel om door *kunde* en *ijver* uit te blinken. Bovendien werd al hun tijd door werken in beslag genomen en behoefden zij niet een deel daarvan te bestemmen voor dans- en muzieklessen, komediespelen enz., wat hunne rijke medescholieren wèl deden.

Welnu, de mingegoede bezitters van het diploma willen zich niet aanmelden, omdat zij toch niet verder kunnen studeeren.

Indien de gelegenheid om zich voor het Indisch examen te bekwamen even groot ware als om het einddiploma eener hoogere burgerschool te krijgen, zouden er voorzeker nog méér gegadigden geweest zijn.

Maar, helaas, de Indoloog kan alléén in Leiden terecht. Het is eene onmogelijkheid om zonder deskundige leiding de Indische studiën voort te zetten.

Indien men voor candidaat-ambtenaren toelagen of beurzen beschikbaar stelt, zal de toestand ongetwijfeld veranderen, wordt het aanbod grooter, zal men eene ruimere keuze hebben en hoogere en strengere eischen voor de aanneming kunnen stellen.

De vrees, dat men daardoor personen zou krijgen, die uit een sociaal oogpunt niet de voorkeur verdienen, zal ongegrond blijken wanneer men, behalve op kunde, ook let op karakter en beschaving.

Bij de tegenwoordige regeling is de kans om minder gewenschte elementen in het *corps d'élite* te krijgen minstens even groot.

Minder gefortuneerde ouders getroosten zich de grootste opofferingen om hunne zonen voor Indisch ambtenaar te laten studeeren. Dikwijls worden zij financiëel gesteund door bloedverwanten, die, hoewel ook niet rijk, geene kinderen hebben.

Die zonen moeten van een bescheiden maandgeld leven, wonen zéér eenvoudig, gebruiken hun maal in zéér goedkoope eethuizen, trekken zich van alles terug, bezoeken alléén de collegezalen, maar geen gezelschappen, waar men goede manieren leert en een beschaafden toon krijgt. Ja, het zijn voorzeker goede werkers, echte blokkers; zij zullen op hun tijd hunne examens doen en ongetwijfeld achten en negens voor de examenvakken halen; — maar zijn zij van het hout, waaruit men eerst de „*nibas*" *) en later de residenten snijdt?

Krijgen die Indologen, behalve het maandgeld van huis, nog een toelage van het rijk, dan kunnen zij zich vrijer bewegen, bezitten zij de middelen om deel te nemen aan veredelende genoegens en ontwikkelende vermaken en worden in de gelegenheid gesteld om zich goede vormen en een beschaafden toon eigen te maken.

Zooals ik zooeven reeds gezegd heb, kan men *strengere* en *hoogere* eischen stellen. Men kan bijv. de voorwaarde stellen, dat zij zich voor minstens tien jaren verbinden, dat zij per sé in Nederland *moeten* studeeren, dat op hun gedrag en ijver geene aanmerkingen te maken vallen, dat alleen in geval van *forse majeure* eene langere studie dan drie jaren wordt toegestaan, enz.

Het toekennen van toelagen of beurzen zal zéér zeker een grooten invloed hebben èn op de kunde èn op het gehalte der Indische ambtenaren en daarmede is Indië gebaat. De Indologen, de tegenwoordige en de aanstaande, mogen den heer Mr. C. Th. van Deventer ten zeerste dankbaar zijn, dat hij deze kwestie in 's Lands vergaderzaal heeft ter sprake gebracht.

Na het antwoord van den heer Minister van Koloniën mogen zij met een gerust hart de toekomst ingaan.

Zij, die den heer Idenburg kennen, weten, dat Zijne Excellentie nimmer iemand, wie het ook zij, met een kluitje in het riet heeft gestuurd en dat ook nimmer doen zal.

In dat antwoord ligt eene *hoopvolle* toezegging opgesloten.

's-Gravenhage, November 1908.

J. J. MEIJER.

*) Een geniaal bestuursambtenaar heeft dit woord uitgevonden als benaming van de personen aan wie het voorrecht is ten deel gevallen om aan de N(ederlandsch) I(ndische) B(estuurs) A(cad.) Sweelinckstraat No. 26, den Haag, te mogen studeeren.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Eee nabetrachting over het Atjeh-debat in de *Telegraaf*. — De „veiligheid" in Indië besproken door den Ind. kiekjes- en kritiekjes-man in het *Vaderland*.

Over het Atjeh-debat in de Tweede Kamer wordt door een anonymus in de *Telegraaf* een „nabetrachting" gehouden met het doel in zijn artikel aan te toonen, dat de gepleegde wreedheden te verschoonen zijn.

„Geen der volksvertegenwoordigers, zeide hij, blijkt de dieper liggende oorzaak te hebben onderkend, die 't plegen van wreedheden bij het optreden van het Indische leger tegen een inlandschen vijand verklaarbaar, vergeeflijk en tot op zekere hoogte onvermijdelijk maakt."

In zijn eerste artikel wordt echter nog maar even geschetst hoe Europeanen en Inlanders onder een verschillende wetgeving leven en hoe die toestand een gevoel van superioriteit bij de Europeanen aankweekt. Hij geeft daarvan twee staaltjes.

„Aan den Europeaan", zegt hij, „is het bezit van vuurwapenen zonder beperking toegestaan. De inlander heeft daartoe een jaarlijks te vernieuwen vergunning van het hoofd van plaatselijk bestuur noodig. Tot welke eigenaardige consequenties dergelijke schijnbaar onbeduidende verschillen in wetgeving in de praktijk aanleiding kunnen geven, moge blijken uit het volgend staaltje, ontleend aan de persoonlijke ervaring van schrijver dezes. Een in geldnood verkeerend Europeaan leende een som gelds van een eenigszins welgestelde inlandsche vrouw en gaf aan deze, — als waarborg voor de getrouwe nakoming zijner verplichting tot tijdige terugbetaling, — een schietgeweer als onderpand.

Toen hij aan die verplichting niet voldeed, en deswege door de geldschietster werd aangemaand, bedreigde hij deze met een huiszoeking en een strafrechterlijke vervolging, wegens het zonder vergunning in bezit hebben van een vuurwapen, tengevolge waarvan de inlandsche vrouw, door een doodelijken schrik bevangen, van verdere aanmaningen afzag en bemustend het tijdstip afwachtte, waarop het den Europeaan zou behagen haar te betalen.

Ook op het gebied van het onderwijs treden de gevolgen van het verschil in afkomst in een schril licht. Het kind, gesproten uit het samenleven van een gegageerd Europeesch minder militair en een inlandsche soldatenmeid, wordt zonder bezwaar kosteloos op de Europeesche school toegelaten, zij het ook, dat voor het gezin het Nederlandsch vrijwel tot de vreemde talen behoort. Aan den ambitieusen telg van een aanzienlijk inlandsch hoofd, die er prijs op stelt zijn zoon meer ontwikkeling te doen bijbrengen dan de inlandsche school geven kan, wordt, ook tegen hooge betaling, de toegang geweigerd, omdat daarvan het dalen van het onderwijspeil wordt gevreesd.

Deze voorbeelden zouden met tal van andere kunnen worden aangevuld, maar zij schijnen voldoende talrijk om in het licht te stellen, hoe het verschil in wetgeving, dat in de praktijk neerkomt op, of althans den indruk maakt van bevoorrechting van het eene ras boven het andere, bij den Europeaan een gevoel van superioriteit boven den inlander moet opwekken en aankweeken."

. . . .

„En" zoo is op Java feitelijk een onbeschreven wet van kracht, die voorschrijft, dat de inlander aan den Europeaan eerbied verschuldigd is, en dat veel van hetgeen men zich niet tegenover een rasgenoot zou veroorloven, ten aanzien van den als minwaardig beschouwden inlander geoorloofd of althans verschoonbaar mag worden geacht."

In een volgend artikel hooren wij zeker van de z.i. verschoonbare wreedheden, die de troepen in Atjeh gepleegd hebben.

***

De schrijver van de „Indische kiekjes en critiekjes" in het *Vaderland* heeft het ditmaal over de „veiligheid" in Indië, inbegrepen die voorvallen, welke in den indischen ambtenaarsstijl heeten: „rampen van hooger hand." Ook ontmoetingen met tijgers en slangen krijgen een beurt.

De schrijver vindt, dat het erg veilig is in Indië.

„Indië onveilig? vraagt hij. Men staat er aan honderd en meer gevaren bloot, welke ons deugdzaam Nederland niet kent!"

Ik ben heusch geen held in het gevaar. Ik ben in staat de deur van mijn slaapkamer te barricadeeren als ik een dief in een der benedenvertrekken hoor; ik weet zeker dat ik behoorlijk uit den weg zal gaan of haastig in een boom klimmen, indien ik in de verte iets ontwaar, dat op een tijger gelijkt, ja, ik heb zelfs eenmaal duizend angsten uitgestaan, toen ik, op het schoone Idjen-plateau een pad volgende, dat door een groot veld van alang-alang liep, opmerkzaam werd gemaakt op de sporen van een tijger. Ik spring ook opzij als plotseling een slang uit het kreupelhout langs den weg naar voren schiet en ik berg haastig het lijf, als de onheilspellende slagen van een tongtong waarschuwen, dat een inlander „matagelap" is geworden, maar daarom zal ik nog niet beweren, dat Indië onveilig is, of dat een gewoon Europeaan er aan honderd gevaren blootstaat. Wij wandelen des avonds even gerust door de met gloeiende spijkers verlichte straten van een binnenplaats, als de Hagenaar door Veene- of Spuistraat. Wij leggen in Indië het moede hoofd even rustig neer na zware dagtaak, als de Hollandsche boer; wij gevoelen ons des nachts in onze huizen even veilig als een Duin-

oorder, die geabonneerd is bij den „gecontroleerden particulieren nachtveiligheidsdienst"; wij zouden met genoegen en zonder vrees voor „wilde" menschen overdag een lange wandeling door de goudgele rijstvelden doen, als het tropische zonnetje maar niet zoo brandde en blakerde. Wij begeven ons geheel alleen in afgelegen bergkampongs en ondernemen in gezelschap van echte dessalieden interessante bergtochten door donkere oerwouden zonder de minste vrees, dat onze Mohammedaansche volgers ons in een aanval van fanatisme naar de andere wereld zullen helpen.

Bestaan al die gevaren dan slechts in de verbeelding van op-effect-beluste-auteurs? Dat wil ik volstrekt niet beweren. Gevaren dreigen den mensch overal, in Europa, ook in Indië. Maar de gevaren, welke ons in Indië wachten, zijn veelal van anderen aard, en dat is wel licht de oorzaak, dat zij meer besproken worden."

Iets anders is het, wanneer een ouder verklaart: „Mijn zoon wordt nooit Indisch officier!" Immers, de militair verricht nog altijd in Indië het echte pionierswerk, en daaraan zijn zeer veel gevaren verbonden. Zelfs de ambtenaar bij het binnenlandsch bestuur, die in de buitenbezittingen moet arbeiden aan het werkelijk grootsche beschavingswerk, moet er op voorbereid zijn, dat plichtsbetrachting en toewijding in den besten zin des woords niet zelden het leven eischen. Doch jongelieden, die zulke betrekkingen kiezen, doen dit toch met volle bewustzijn, zij zijn volledig bekend, of kunnen dit zijn, met de gevaren, ja, we moeten aannemen, dat juist de vele moeilijkheden, welke zij in de uitoefening van hun betrekking zullen ondervinden, iets aantrekkelijks voor hen hebben.

Dat zijn dus de uitzonderingen, en deze mogen zeker niet in rekening worden gebracht bij de beoordeeling van het leven in de koloniën speciaal wat de veiligheid van persoon en goederen betreft.

Als Europa enkele keeren in 't jaar in rouw gedompeld wordt over den verschrikkelijken dood van honderden mijnwerkers, is dat voor ons toch ook geen aanleiding om te jammeren over de vele gevaren, welke ons hier bedreigen?

Laat men dan voor Indië ook niet generaliseeren!"

Ten slotte zegt hij:

Als een moeder zegt: „mijn zoon gaat niet naar Indië", heeft zij ongelijk.

Uit de O.-I. Mail.

De laatste mail bracht uit enkele streken van Java en Madoera minder gunstige berichten. Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft onder het hoofd:

„Dreigende Nood te Semarang",

„Het maandrapport over den stand der voedingsmiddelen, opgemaakt onder ultimo September — wij schrijven heden 4 November — spelt al heel weinig goeds voor Semarang. Men gaat er weder een donkeren tijd tegemoet.

„Er bestaat — zoo lezen wij — bij de hoofden en bevolking bezorgdheid voor de naaste toekomst, met het oog op den stand of den oogst van de veldgewassen in het district Oendaan, afdeeling Koedoes, het zuidelijke gedeelte van het district Manggar, afdeeling Demak, en een deel van de afdeeling Grobogan.

In laatstgenoemde streek wordt in den aanstaanden Wesmoesson schaarschte van voedingsmiddelen voorzien; voorloopig bestaat er evenwel nog geen gebrek, daar er voldoende cassave en ketela zijn aangeplant. In Zuid-Manggar begint de toestand meer en meer te spannen. De bevolking heeft bijna niets meer, maar houdt zich op de been door het verkoopen van boschproducten en het presteeren van koeliearbeid bij irrigatiewerven."

. . . .

Het blad besluit met de hoop uit te spreken, dat het bestuur de les van 1901 ter harte zal hebben genomen; het staat nu niet onvoorbereid voor een volksramp; en men mag vertrouwen, dat het zich niet in slaap zal laten wiegen, alles zal doen om een herhaling van de droevige feiten, welke Grobogan zoo berucht gemaakt hebben, te voorkomen.

Ook uit Soekaboemi kwamen berichten, dat de bevolking algemeen klaagt over den slechten rijstoogst; de velden brachten beduidend minder op dan bij vorige oogsten; vooral de opkoopers merken dit dadelijk.

Pamekasan, de hoofdplaats van het eiland Madoera, werd door **brand** geteisterd. In het *Soer. Hblad* lezen wij hierover:

„Het brandsignaal klonk midden in de kota, onmiddellijk gevolgd door het alarmsignaal van uit de barisan-kazerne tot oproeping van de manschappen.

Zwarte rookwolken en harde slagen van knappende bamboe en neerploffende balken gaven den omwoners van het plein te kennen, dat de brand in de onmiddellijke nabijheid was. Spoedig zag men er menschen heen ijlen, o.a. de resident. De nieuwe brandspuit, bediend door de inmiddels toegeschoten barisans, rukte uit, waarna het blusschingswerk een aanvang nam.

Gemakkelijk ging dit niet; de hitte der vlammen was ontzettend en de ruimte beperkt. Eenige huizen van Europeanen, zoomede de groote moskee en de woning van den panghoeloe liepen gevaar, doch bleven door vereende krachten van velen, waarbij verscheidene Europeanen, ook eenigen, die voor hun genoegen een dagje over waren, behouden.

Nauwelijks was men hiermede gereed, of de spuit werd dringend gevraagd aan den overkant der rivier, waar de brand was overgeslagen. Nu ging het derwaarts om ook dáár den kamp tegen het vuur te beginnen, dat er nog meer terrein gewonnen had dan om het plein.

Na eenige uren slaagde men er in het gevaar te doen wijken. 67 huizen waren verbrand met hunne groote voorraden voor de *labaran* (Inl. feest) van den volgenden morgen. De Resident gelastte nu controleur en patih om te onderzoeken hoeveel dakloozen er waren en wees de twee hulpgevangenisloodsen buiten de gevangenis opgericht, zoomede de pasarloodsen aan als voorloopig verblijf voor hen, terwijl hij voor ligging, voeding en licht liet zorgen.

Wellicht krijgen de armoedigen, de onbemiddelden, ook nog kosteloos materialen om hunne huisjes van lichte materialen weer op te bouwen."

Omtrent een

Bandjir in Banjoemas.

lezen wij:

Van den 13den tot den 15en October j.l. zijn tengevolge van aanhoudende zware regens verscheidene rivieren in het district Pegadingan der afdeeling Tjilatjap buiten hare oevers getreden, terwijl in 4 desa's van het onderdistrict Karangpoetjang in hetzelfde district aardstortingen hebben plaats gehad.

De overstroomingen hebben aan 10 personen het leven gekost, terwijl een even groot aantal slachtoffers tengevolge der aardstortingen valt te betreuren.

Echter ook **goede tijdingen** komen er uit Banjoemas. De correspondent van het *Bat. Nieuwsblad* schrijft van daar:

„De *bakdo rijdai*, in West Java *lebaran*, werd den 27 dezer, daar die dag samenviel met de uitreiking van de zilveren ster voor trouw en verdienste aan *Raden Gondo Soebroto*, patih van Banjoemas, met veel praal en plechtigheid gevierd. Des morgens om negen uur verzamelden zich de europeesche ingezetenen met den resident en andere europeesche bestuursambtenaren aan het hoofd, en de inlandsche ambtenaren, in groot tenu, in den kaboepaten. In een toepasselijke rede in het javaansch tot de lagere hoofden gericht, deed de resident uitkomen dat de zilveren ster tot dusverre gewoonlijk alleen toegekend wordt aan landsdienaren, die gedurende dertig achtereenvolgende jaren getoond hebben, het gouvernement trouw en eerlijk te dienen. Ditmaal was bij hooge uitzondering van dien regel afgeweken, de ster werd den jongen patih uitgereikt als bewijs dat het gouvernement zijn kundigheden, ijver en belangelooze medewerking aan het streven der europeesche collega's zeer op prijs stelt. Als penningmeester van de afdeelingsbank toch heeft de heer Gondo Soebroto op zich genomen een taak, die zelfs een ontwikkeld Europeaan, gezien zijn specialen werkkring als bestuurder-politieman, slechts met algeheele opoffering en toewijding zou kunnen volvoeren. De resident spoorde ten slotte de overige hoofden aan het waardig voorbeeld van den patih te volgen.

De toespraak tot den patih zelf werd in het hollandsch gehouden; daarin werd den heer Gondo Soebroto de waarde van het bewijs van erkentelijkheid van het gouvernement voor zijn

diensten uiteengezet. Het eeremetaal werd hem daarop onder de hoera's der aanwezigen op de borst gespeld. Eerst hakkelend van aandoening, daarna echter even vlot als correct, beantwoordde Gondo Soebroto de toespraak van den resident, mede in het hollandsch, dank uitsprekend voor de onderscheiding.

Met deze redevoeringen was de plechtigheid algeloopen. De aanwezige Europeanen en de prijaji's werden door den regent uitgenoodigd, de volksspelen, die op de aloen-aloen gehouden zouden worden, bij te wonen."

. . . .

De correspondent eindigt met een opmerking die wij ten volle beamen:

„Ik kan niet nalaten mede te deelen, dat dien dag weer iets is gebeurd, dat vele toeschouwers met walging vervulde. Aan een lange lijn aan den top van een lange bamboestaak bevestigd, was een wild zwijn gebonden, dat in geen twee dagen gevoed was (of slechts zeer gebrekkig), en opgeborgen in een krandjang zóó smal, dat het beest nauwelijks kon staan of zich verroeren. Het was dan ook geen wonder, dat dit arme dier bij het verlaten van het hokje zich traag bewoog. Vier flinke jachthonden werden daarna op het varken losgelaten en in een minimum van tijd, zonder dat het zich behoorlijk tegen den aanval zijner vijanden had kunnen verdedigen, was het varken verscheurd. Een tweede en een derde volgden, en er waren Europeanen, die in deze marteling blijkbaar behagen schepten!"

Wij vragen:

Zou het niet op den weg liggen der vereeniging *Boedi Oetomo*, die op Java meer en meer vertakkingen krijgt, om te trachten aan dergelijke vertooningen, die de goede ontwikkeling van het volk in den weg staan, voor goed een einde te maken?

* * *

Vereenvoudiging van den Adat.

Een correspondent van het *Soer. Hbl.* eindigt de beschrijving van *maleman selikoer* te Djokja met de volgende woorden:

„Werkelijk, de vereeniging „Boedi Oetomo" deed wèl, op haar programma van beginselen te schrijven „vereenvoudiging van den adat"; het is in dagen als deze een gewone geldwegsmijterij voor tal van Javanen, die 't haast niet kunnen betalen. Hier, in 't hartje van de onvervalscht-javaansche wereld, onder 't oog van de talooze prijaji's, die met hand en tand aan 't ceremonieel, aan den adat vasthouden, die in 't allergewoonste dagelijksch leven den hooggeborene uithangen, — hier zien we 't om ons heen. Aan slametan op slametan geven velen sommen gelds weg, vuurwerk verslindt tal van daalders. Niet ieder doet daaraan mee, en een huiselijk feest, een avondje aan vrienden en bekenden of een mooi pak — dat doet 't niet, maar velen zijn het aan hun stand verplicht, meer uit te geven dan hun geldkist permitteert en daartegen te ijveren, wijst zeker wel op een hoogstpractisch doel! Is het wonder, dat de Javaan in de laagste kringen in deze dagen rooft en steelt, voor zoover zijn geweten wat ruim is, om mee te kunnen doen? En dat apanagehouders, zelfs voormannen onder hen, dubbele en meer dan dubbele — natuurlijk valsche — *bedoks* uitgeven, dat zijn bewijzen van ontvangst van voorschot op de door hen te ontvangen landhuur? Ik wil niet zeggen, dat alleen de wensch om „stand" op te houden deze practijken doet ontstaan, maar dat ze er toe bijdraagt, dat is zeker."

* * *

Vereeniging Minangkabau.

Op het djokjasche congres van Boedi Oetomo werd medegedeeld, wat reeds vrij bekend was: dat men op de buitenbezittingen eveneens bezig was met de oprichting van een bond of vereeniging, om aansluiting te bevorderen en werkzaam te zijn in het belang van land en volk. Dit is ongetwijfeld hartelijk toe te juichen. In een correspondentie uit Padang aan de „Javabode" wordt nu verhaald, dat de vereeniging Minangkabau den 17en October 1907 reeds tot stand gekomen is en wel te Fort de Kock.

Er zal een tijdschrift verschijnen, een maandblad. De redactie is in handen gesteld van twee onderwijzers der kweekschool, op de hoogte van het Nederlandsch.

Het bestuur bestaat uit Nawawi, voorzitter; het larashoofd van Kota nan Gadang (Pajakoemboeh) tweede voorzitter; het larashoofd van IV kota (Agam), secretaris.

De vereeniging blijkt ontstaan te zijn uit een voorgenomen vereeniging van mantri's der cultures. Het initiatief tot oprichting werd door eenige mantri's van Soepajang genomen met den controleur Barthélemy, die daarna in overleg trad met de hoofden van Agam en den controleur Westenenk. Dezen gaven den stoot tot het oprichten dezer vereeniging, zegt het *N. v. d. Dag v. Ned.-Indië.*

* * *

Tentoonstelling van Werktuigen voor de Suikerindustrie.

Omtrent deze belangrijke expositie lezen wij in *De Locomotief:*

De feestelijk door den resident van Soerabaja, den heer Einthoven, geopende tentoonstelling mag zonder voorbehoud een succes genoemd worden, waarvan de Technische Vereeniging der Employé's van Suikerfabrieken alle eer heeft, zoowel wat het gehalte der inzendingen als de belangstelling bij de opening betreft.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De leestafel van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, is verrijkt met de volgende Maleische bladen:

Perniagaän verschijnt dagelijks te Batavia, noemt zich het orgaan van alle rangen. Hoofdredacteur is de Inlandsche christen J. Pangemanan.

Pertja Barat wordt te Padang drie malen 's weeks (Dinsdag, Donderdag en Zaterdag) uitgegeven. Het heeft tot devies: „*Samprai mati setia kapada Sri Baginda Maharadja*" (Tot aan den dood getrouw aan den Vorst). Hoofdredacteur is Dja Endar Moeda, die tevens het blad drukt, verantwoordelijk redacteur Dja Endar Bongsoe.

In No. 81 van de *Tjahaja Sumatra* geeft Mastoeli het volgende middel aan de hand om personen, die buiten verdiensten zijn, te steunen: Wanneer de ondergeschikten van een controleur maandelijks op diens kantoor verschijnen om hun salaris te ontvangen, moesten zij ieder één gulden afzonderen en dat geld aan één hunner in bewaring geven. Stel dat er dertig personen zijn, dan heeft men dertig gulden bij elkander. Voor dit geld koope men een merrie, een koe of een buffelkoe en geve die in onderhoud aan een geschikt persoon, die zonder middel van bestaan is. De geboren veulens of kalveren verdeele men voor de helft onder den verzorger en voor de andere helft onder de gezamenlijke bezitters. Wanneer men dit geregeld elke maand deed, zou men na twee jaren reeds 24 vrouwelijke dieren aan hulpbehoevenden ter verzorging hebben gegeven. Worden werkeloozen niet geholpen, dan zullen zij zeker naar Malaka verhuizen.

Een lezer van de *Pertja Barat* heeft gehoord, dat de arts Abdoel Rifai niet meer naar Indië terugkeert, maar in Europa blijft. In zeer sterke bewoordingen keurt hij dit voornemen af. Toen Mas Asmaoen slaagde, waren de Sumatranen er over verheugd, dat een Inlander tot officier van gezondheid werd benoemd, maar zij gevoelden zich teleurgesteld, dat één hunner, Abdoel Rifai, die eerder in Europa was gekomen, zijn doel nog niet had bereikt. Doch hoe trotsch waren zij, toen het bericht zijner promotie tot doctor medicine aan de Universiteit te Gent hen bereikte. Schrijver hoopt daarom, dat hij spoedig weer naar zijn geboorteland zal terugkeeren, opdat later door het nageslacht niet met verwondering over hem zal worden gesproken!

In het zelfde blad stelt A & B voor om op de volgende wijze de bevolking vooruit te brengen: De hoofden moesten eenmaal 's weeks de ingezetenen bij elkander roepen om met hen de volgende onderwerpen te bespreken: de onderlinge correspondentie, het voordeel, dat men van den grond trekt, de nijverheid, het onderhoud van de wegen enz.; kortom alles wat tot heil, voorspoed, ontwikkeling en vooruitgang van hen en hun gezin strekken kan.

Onder den titel: **„Onderscheid"** wordt in de *Perniagaän* een paralel getrokken tusschen de feesten onder de Europeanen en die bij Chineezen. Wanneer een Europeaan een huwelijksfeest viert, wijden de jongelieden van de beide geslachten zich aan den dans en dit gebeurt in alle eer en deugd. De ouderen zetten zich neer om de speeltafel en leggen een kaartje louter tot genoegen en niet uit winstbejag. De Chineezen ontbieden voor zoo'n feest danseressen, die tot de klasse der vrouwen van verdachte zeden behooren, met wie de jonge mannen zich allerlei vrijheden veroorloven. Die bayadères coquetteeren met dezen, waaien hun aan tafel frissche lucht in het gelaat, schenken hunne glazen vol, zetten hen tot drinken aan, tot dat ze dronken worden. Als de Chineezen kaart spelen is het steeds tegen een hoogen inzet. De schrijver hoopt, dat zijn artikel stof tot nadenken geeft.

Little John wijst op de groote eensgezindheid onder de Chineezen te Soerabaja, hetgeen o. a. gebleken is bij het boycotten van de Handelsvereeniging Amsterdam.

Onlangs hebben jonge Chineesche meisjes uit den deftigen stand bij gelegenheid van het geboortefeest van Kong Hoe Tjoe (Confucius) in den schouwburg eene soirée variée gegeven (hiervan kwam eene geïllustreerde beschrijving onlangs in het Weekblad van Indië voor), waarvan de opbrengst gestrekt heeft tot vermeerdering der fondsen voor het onderhoud van scholen. Een conservatief onder de Chineezen (kaoem toewa) heeft zich daarover in ongunstigen zin uitgelaten en nu wil men hem boycotten. Dit moest men niet doen. Het zou immers aanleiding tot scheuring kunnen geven. Bovendien is de straf niet evenredig aan 't vergrijp.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het *Koloniaal Weekblad* is in ruiling getreden o. a. met de *Tiong Hoa Wi Sien Po*, een weekblad, dat elken Dinsdag te Buitenzorg in de Maleische taal verschijnt en reeds zijn derden jaargang beleeft.

Het is het orgaan van de Jong-Chineesche partij *(Kaoem moeda bangsa Tionghoa)* in Indië en bestaat uit twee rubrieken, de eene speciaal voor mannen, de andere speciaal voor vrouwen. De redactie is samengesteld uit een viertal Chineezen en eene Chineesche dame, mevrouw Lim Titie Nio, die de leiding van het tweede gedeelte voor hare rekening heeft.

Hieruit mag men de gevolgtrekking maken, dat de tegenwoordige Chineesche dames zich niet alleen met „bak tjitki" (het bekende kaartspel der Chineezen, waaraan ook Indische dames deelnemen) en met het maken van „kwé kwé" (gebak) en „manissan" (geleien) den tijd verdrijven.

Het is niet gemakkelijk om braaf te zijn, verklaart Ouw Pek Soen, een der vier redacteuren in het eerste blad. Iemand, die dat wil, moet alle moeilijkheden bestrijden, zijne begeerten en driften onderdrukken en zich tegen kwade beschuldigingen verdedigen. Hij moet steeds naar zijn geweten luisteren. Al zegt de menigte, dat hij slecht gehandeld heeft, als zijn geweten hem vrij spreekt, kan hij gerust zijn.

Lim Kim Liong te Soemedang wijst er op, dat de Europeanen eerst van hunne eigene taal werk maken, alvorens een vreemde taal aan te leeren. Onder elkander spreken zij hunne landstaal. Dit is niet het geval met de Chineezen, die zich van een vreemde taal bedienen, omdat zij zich in hunne eigene taal niet behoorlijk kunnen uitdrukken. Dit is beschamend. Het is daarom zaak, dat ouders met hunne kinderen van begin af aan geregeld hunne taal spreken.

Kan men er geen eind aan maken? vraagt Na Ban Seng te Soekadana en vertelt, dat het hem grieft te hooren, dat ter hoofdplaats Palembang Chineezen „langtjia's" (Chineesch woord voor „riksha", het welbekende Japansche voertuig) trekken. Wel is waar, worden zij daarvoor betaald, maar zij doen een werk, waarvoor men anders een paard neemt. Ten opzichte van het onderwijs is men vooruitgegaan, maar ten opzichte van het vinden van een middel van bestaan is men daarentegen achteruitgegaan. Hij verzoekt den kapitein der Chineezen te Palembang die „langtjia's" te doen verdwijnen.

Zooals wij ook reeds verleden week in onze O.-I. Mail-berichten mededeelden, kondigt Tjiong Koen Bie de verschijning van eene courant in de Maleische taal te Hongkong aan, den naam dragende van *Pembrita Tjoeng Wa*, onder redactie van Mac Yut Son. De abonnementsprijs bedraagt *f* 15 per jaar.

In het tweede blad stelt een medewerkster de vraag: of aan de getrouwde vrouw het dansen, zooals de bayadères dat doen, geoorloofd is? Zij erkent, dat zij zelve zich over die vraag schaamt, want zou zij, indien zij daartoe vergunning kreeg, zich dan niet met die bayadères op één lijn plaatsen? Herhaaldelijk heeft zij gezien, dat mannen op feesten, bruiloftspartijen enz. er een genoegen in vinden met betaalde danseressen te dansen. Zouden zij, indien er dansers van beroep waren, aan hunne echtgenooten toestaan met die lieden te dansen? Hoogstwaarschijnlijk niet. Daarom moeten de mannen dat dansen met vrouwen van verdacht allooi laten, willen zij geene slechte reputatie krijgen.

Anna Lim bespreekt de kwestie van het geven van een naam aan kinderen. Meisjes noemt men meestal naar bloemen en edelgesteenten, jongens naar goede eigenschappen en hoedanigheden. Waarom zijn er ouders, die aan hunne zonen dierennamen geven? Dit is schandelijk. Wanneer hunne kinderen dierennamen dragen, beschouwen zij zich zelve dan ook niet als dieren? In den tegenwoordigen tijd van vooruitgang moest dit niet meer gebeuren.

Oey Sim Nio behandelt het huwelijk in eene samenspraak tusschen haar, hare vriendin, een weduwe, en den zoon van deze, een jongmensch van 27 jaren.

Eene moeder wil gaarne haren zoon spoedig getrouwd zien; vindt het echter verkeerd om op een huwelijk aan te dringen, wanneer hij nog geen voldoend middel van bestaan heeft.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De kleine goud-industrie.

In het Gouv. Adv. Blad is het besluit afgekondigd betreffende de proefneming met het klein bedrijf in de goud-industrie.

De proefneming wordt genomen onder toezicht van den administrateur van financiën, die de leiding der werkzaamheden opdraagt aan een door hem te benoemen opzichter.

Voor het recht tot ontginning van delfstoffen op een perceel wordt vereischt een vergunning, af te geven door den administrateur van financiën. Deze vergunning is persoonlijk en niet voor overdracht vatbaar. De houder van een vergunning is verplicht als voorwerker de ontginning van het hem toegewezen perceel zelf te bewerkstelligen of een vervanger daarbij door ten minste vier arbeiders te doen bijstaan.

Bij aankomst op het terrein meldt de houder eener vergunning zich bij den opzichter en binnen drie dagen mag hij dezen dan de keuze van een perceel melden. Het aangewezen perceel mag ten hoogste twee honderd meter (200 M.) lang zijn, gemeten over de as van de kreek. Het beslaat de geheele breedte van de kreek met de aanliggende banken en moet op door den opzichter goed te keuren wijze afgebakend zijn.

De vergunninghouder is verplicht te zorgen voor goede huisvesting van zichzelf of van den hem vervangenden voorwerker, en van de arbeiders.

Het gewonnen goud moet door hem, die als voorwerker optreedt, bij den opzichter tegen ontvangbewijs worden ingeleverd ten minste eenmaal 's weeks en wel, zoo zij geen anderen dag daartoe verkiezen, op elken Zaterdag.

De opzichter weegt bij de aanbieding het goud in iegenwoordigheid van hem, die als voorwerker optreedt; hij boekt de hoeveelheid in zijn register vóór de afgifte van het ontvangbewijs.

Op het ingeleverde goud kan een voorschot worden verleend van ƒ0.75 per gram, indien het goud niet te zeer met vreemde bestanddeelen is vermengd. Is dit wel het geval dan bedraagt het uit te keeren voorschot 50% van de, door den opzichter getaxeerde waarde.

Aan het einde van elke maand zendt de opzichter het ingeleverde goud met een afschrift van zijn boekhouding en registers aan den administrateur van financiën, die het goud verkoopt aan de Surinaamsche Bank.

Na verantwoording aan de koloniale kas van de goudbelasting en van 15% van de bruto-opbrengst alsmede na aftrek van de kosten van transport, omgeslagen in evenredigheid tot de hoeveelheid ingeleverd goud, draagt de administrateur van financiën zorg, dat aan de vergunninghouders hetgeen hun per resto, dat is buiten het voorschot genotene, verschuldigd is, bij den kolonialen ontvanger en betaalmeester wordt betaalbaar gesteld.

Bacoven-Cultuur.

Den 31en October ll. werden slechts 4302 bossen bacoven per s.s. „Marowijne" verscheept.

Onze West meent evenwel, dat, nu het droge seizoen is geëindigd, en 1 November de periode is begonnen, waarin hoogere prijzen door de Fruit Company worden betaald, mag verwacht worden, dat de verschepingen weldra zullen toenemen.

De inspecteur van den landbouw zag zich, daar in den laatsten tijd op verscheidene plantages het onderhoud der eerste en tweede serie te wenschen had overgelaten, genoodzaakt er ernstig op aan te dringen, dat in de eerste plaats zorg wordt gedragen voor een onberispelijk onderhoud van de eerste en tweede serie en eerst in de tweede plaats wordt gewerkt aan den aanleg van de derde serie.

Invoerrechten.

Onze West vernam dat een ontwerp-verordening in voorbereiding is, bepalende dat voortaan bij de berekening van invoerrechten voor vruchten op brandewijn, de vruchten niet mogen worden medegerekend in de berekening van de hoeveelheid drank. Daarmede wordt tegemoet gekomen aan een lang bestaande, volkomen juiste grief tegen de huidige berekening van rechten. Vermoedelijk zal na invoering der verordening over zeker tijdperk nog restitutie worden verleend voor te veel betaalde rechten.

Telegrammendienst.

Onze West herinnert aan het, door de Compagnie Française des Cables Télégraphiques tot twee maal toe, in 1889 en 1897, aan het ministerie van koloniën in Nederland gedane aanbod om Nederl. nieuws over te seinen naar West-Indië.

Genoemde maatschappij bood aan, om mededeelingen, die door het ministerie naar Parijs worden gezonden, gratis over te seinen en bekend te maken in de West.

Voor dit aanbod werd evenwel bedankt. *Onze West* geeft de hoop te kennen dat de tegenwoordige minister van koloniën, die de kolonie uit eigen aanschouwing kent en weet van hoeveel belang 't telegraphisch nieuws voor hen is, het wel de moeite waard zal achten om alsnog van het aanbod der kabelmaatschappij betreffende Hollandsch nieuws gebruik te maken.

Decentralisatie.

Hetzelfde blad vernam, dat van bestuurswege, bij wijze van proef, de invoering van een gemeentebestuur, voorloopig alleen voor Nickerie, wordt voorbereid.

Van Vreemde Koloniën.

Visscherij op de kust van Mauritanië.

Wij hebben indertijd melding gemaakt van de in het werk gestelde pogingen om op de kust van Fransch West-Afrika de visscherij te bevorderen. Zooals men weet, werd de heer Gruvel daartoe met eene zending belast.

In een vergadering van het Aardrijkskundig Genootschap te Parijs heeft deze van die zending verslag uitgebracht.

Spreker herinnerde er aan, dat hij naar aanleiding van eene zending ter Westkust van Afrika in 1905 den toenmaligen gouverneur-generaal Roume voorstelde in de Baye du Lévrier een centrum te stichten voor de visscherij, waarbij op den voorgrond moest staan de veiligheid te verzekeren, zoo aan de zee- als aan de landzijde, terwijl verder nog zou moeten worden gezorgd voor drinkwatervoorziening, een havendienst, telegrafische gemeenschap, enzoovoort.

In Mei 1906 werd met de werken een aanvang gemaakt en in Juli 1907 verleende de gouverneur-generaal Roume aan het nieuwe industrieële centrum den naam van Port Etienne, ter eere van den staatsman, die geheel zijn politiek leven aan de koloniale zaak wijdde.

Om dit centrum uit handelsoogpunt te ontwikkelen, moest men zich met de inboorlingen in verbinding stellen en voor de visscherij was het van belang te weten, in hoeverre partij kon worden getrokken van de zoutgroeven langs de kust. Hiertoe was dus een reis noodig langs de kust van Saint Louis naar Port Etienne.

De heer Gruvel werd met die zending belast, terwijl de heer Chudeau, kort daarop met een geologische opdracht belast, zich bij de zending zou aansluiten.

Den 17en Januari ll. te Saint Louis aangekomen, vereenigde de expeditie zich te Ndiago en ging den 21en van daar op marsch naar Noeaksjot, waar de lastdieren van het convooi werden verwisseld, evenals de inlandsche drijvers. Een afdeeling meharisten, kameelruiters, onder het bevel van kapitein Berger, sloot zich eveneens aan.

De van Noeaksjot te volgen route was nog onbekend. De expeditie trok over Mana, nabij de zoutgroeven van Epeida, met de overblijfselen van het voormalig fort Portendick met z'n verroeste kanonnen in de nabijheid, over El Mahara naar El Manyhar, het eenige werkelijke dorp langs den geheelen weg.

Er wordt daar een belangrijke handel gedreven in gedroogde visch, die met karavanen tot in Adrar wordt gezonden.

De expeditie legde den geheelen 800 KM. langen weg tot Port Etienne af, zonder dat er één man ziek werd en ook maar één schot behoefde te worden gelost.

Wat het eigenlijk doel van dien tocht aangaat, deelde de heer Gruvel mee, dat de zoutgroeven van Trarza de meest belangrijke waren. In de groep Tin Djinarau en Agamoun waren ongeveer 100000 tonnen zout te verkrijgen, maar aan de exploitatie stonden groote moeilijkheden in den weg, met het oog op het transport, de vraag naar arbeiders en de onveiligheid der streek.

De marabouts leggen zich daar op de veeteelt toe en houden er kudden kameelen, runderen, schapen, geiten enzoovoort op na, zoodat te eeniger tijd daarin een bron zou kunnen worden gevonden voor den handel van Port Etienne.

Ten slotte werd de toekomst der visscherij nagegaan en bevonden, dat over een lengte van 15 tot 1800 KM. en een breedte van 50 KM. minstens de visscherij kan worden gedreven. De vischrijkdom is er groot en men treft er een groote verscheidenheid van visschen aan, terwijl de bereiding zoowel aan boord als op den vasten wal gemakkelijk kan geschieden en voor het goed bereide product steeds koopers zullen worden gevonden.

Er zijn nu reeds twee maatschappijen voor de vischvangst, die over stoomsloepen beschikken en zich de visscherij ter westkust van Afrika ten doel stellen. Eene daarvan is reeds te Port Etienne gevestigd.

Die maatschappijen zullen in den aanvang zich moeten toeleggen op de bereiding van gezouten, gedroogde en gerookte visch voor de inlandsche markt, van sterk gezouten visch voor de meer afgelegen markten, en op het benutten van den afval voor de bereiding van olie, mest enzoovoort.

Later kan men er aan denken de industrie te ontwikkelen door de vervaardiging van conserven en door uitbreiding der handelsbetrekkingen, maar hiertoe zouden belangrijke kapitalen noodig zijn en bovenal energieke en deskundige lieden, die nog moeilijker te vinden zijn dan de kapitalen en zonder wier leiding, vooral in de koloniën, er niet aan te denken valt goede zaken te maken.

Er worden in de wateren langs de kust ook kreeften aangetroffen, waarvan de verzending naar Frankrijk reeds een drietal jaren geleden is begonnen en voor uitbreiding vatbaar is. Ook treft men er waardevolle vischsoorten, als tongen, barbeelen, zeebaarzen en knorhanen, die echter slechts op de Fransche markt zullen kunnen verschijnen, wanneer zal kunnen worden beschikt over koelruimen aan boord en aan den wal.

Teneinde de veiligheid der nederzetting te verzekeren is aan de landzijde een blokhuis opgericht, terwijl de veiligheid op zee wordt gewaarborgd door een vuurtoren op Kaap Blanc, een licht te Cansado en een vast licht te Port Etienne.

Er bestaat hier een klein landingshoofd, een grooter is in aanbouw.

De verbinding met Dakar, de hoofdstad van Fransch West-Afrika, is verzekerd door een geregelden stoomvaartdienst, terwijl door de oprichting van een station voor draadlooze telegraphie de verbinding zal worden verkregen met Dakar en misschien zelfs wel met den Eiffeltoren.

Voor de drinkwatervoorziening is nu ook behoorlijk gezorgd, door den aanleg van regenbakken en de aanschaffing van distilleer-apparaten.

***

Mauritius.

De suikeroogst op Mauritius zal ditmaal, naar geschat wordt, genoegzaam overvloedig wezen, om de financiëele crisis, die deze kolonie thans doormaakt, zoo niet geheel te bezweren, dan toch te verzachten.

Indien de oogst slecht geweest ware, merkt te dien opzichte een correspondent van de *Times* op, zou de kolonie zeker geruïneerd zijn, gegeven het feit, dat de minister van koloniën geweigerd had toestemming te geven tot het uitschrijven van een leening, ten behoeve van het verleenen van steun aan de suikerindustrie, voordat de kolonie een commissie van onderzoek zou hebben ingesteld. Mauritius beschikt evenwel niet over de noodige fondsen voor de instelling van zulk een commissie, waarvan het verslag overigens te laat zou verschijnen, om het nog mogelijk te maken de planters bij te springen en een financiëele ramp te voorkomen.

Mauritius is, naar men weet, in de laatste jaren zeer beproefd geweest door de epidemiën, die de bevolking en den veestapel hebben geteisterd, door cyclonen, branden, overstroomingen en droogte. De kolonie heeft ook zeer geleden onder de verlaging van den suikerprijs, tengevolge van de indertijd aan de bietsuiker in verschillende landen verleende premiën. Tot nu toe heeft de kolonie er echter steeds in weten te slagen om de ongelukken, waardoor zij werd getroffen, te boven te komen.

Er doen zich nog tal van vragen voor, welke dringend voorziening eischen. Zoo bijvoorbeeld de herhaalde gevallen van frauduleus bankroet, de groote onveiligheid zich afspiegelend in de vele inbraken bij nacht, rooverijen van gewapende lieden en diefstallen, die een deugdelijke hervorming der politie noodig maken. Maar, volgens den *Times*-man, zou voor alles in dit opzicht een verandering in de wetgeving noodig zijn, waar de bestaande regeling aan de maatschappij geen bescherming biedt. De burgerlijke gevangenissen worden volgens hem met veel te zachte en humanitaire beginselen bestuurd; zij zijn dientengevolge overvuld met misdadigers, die er een kosteloos, aangenaam onderkomen vinden.

De schrijver merkt op, dat men zich tevens met de herbebossching van het eiland zou kunnen inlaten. Een deskundige, de heer Gleadow, heeft indertijd over dit onderwerp verslag uitgebracht, maar men heeft nog niet de noodige fondsen kunnen vinden om de herbebossching met kans op succes, zoodat de droogte daardoor zou worden voorkomen, ter hand te nemen.

Insgelijks beschikt men niet over de noodige middelen om de spoorwegen in de kolonie naar den eisch te verbeteren, door aan de aarden baan, de bruggen en het rollend materieël, de noodige verbeteringen aan te brengen, ingevolge de voorstellen van sir David Hunter.

Eveneens maakte het gebrek aan fondsen 't ook de kolonie onmogelijk, om er aan te denken jaarlijks een bedrag van 9000 ponden sterling te besteden voor de door professor Ronald Ross aangegeven middelen om de muskieten te vernietigen en de malaria te bestrijden.

De door verschillende deskundigen, als Ross, sir David Hunter en Gleadow, uitgebrachte rapporten hebben aan de kolonie handen vol geld gekost, zonder dat zij hiervan voordeel zal kunnen trekken, indien men haar aan haar lot overlaat en het ministerie van koloniën volhardt in zijn ontmoedigende houding tegenover elk voorstel, dat de bevordering der welvaart van het eiland beoogt.

Die Engelschen doen toch altijd alles veel beter dan wij, niet waar?

Malaria-bestrijding.

De *Times of India* dringt op maatregelen aan, ter bestrijding van de malaria, die onlangs te Bombay eene epidemie veroorzaakte in enkele deelen der stad. Het blad wijst er daarbij op, dat in dit geval niet de anophelis de schuldige schijnt, maar een andere soort muskiet, die meer weg heeft van de stegomya, zoodat hier tegenover dan weer andere middelen zouden moeten worden aangewend.

De zaak is echter, volgens het blad, niet alleen voor Bombay, maar voor geheel Indië van belang.

,,Het gouvernement van Indië, schreef het blad, heeft meer dan eens den raad ontvangen, om speciale malaria-commissiën in het leven te roepen, die het land zouden moeten bereizen om gegevens en uitkomsten te verzamelen en de lokale autoriteiten met raad bij te staan. Niemand heeft ooit een systeem voorgesteld, dat met stipte eenvoudigheid voor het geheele land zou kunnen worden toegepast. Maar er zijn algemeene beginselen, welke op de verschillende streken toepasselijk kunnen worden gemaakt. Waar de broedplaatsen van muskieten gevonden worden in moerassen of de oevers van stilstaande of langzaam stroomende wateren, is het heilmiddel te vinden in drooglegging of het kanaliseeren dier wateren, en den groei te beletten van waterplanten of riet, welke broedplaatsen bieden. Majoor Ross gaf in zijn rapport een photographie van een gekanaliseerde rivier op Mauritius, waarvan de kosten nog geen 25 cent per strekkenden voet aan beide oevers bedroegen. De broedplaatsen van muskieten te Port Louis op Mauritius werden in poelen en verdronken land aangetroffen, maar niet in de gekanaliseerde deelen der vier rivieren, die door de stad stroomen. Een verschijnsel van milt-vergrooting werd altijd meer waargenomen in de nabijheid der poelen dan in den omtrek der gekanaliseerde deelen der rivieren.

,,De maatregelen, ten behoeve van de vernietiging der muskieten vallen onder het hoofd van groote en kleine werken, nl. zulke werken, welke onder de leiding van ingenieurs moeten worden uitgevoerd, en maatregelen, als het opruimen van vuil uit de waterloopen en goten, het opvullen van gaten in den grond, en het opruimen van kreupelhout.

,,Er wordt gewezen op de noodzakelijkheid van een speciale organisatie, waarvan een ambtenaar aan het hoofd staat, die rechtstreeks zou komen te staan onder het departement van den openbaren gezondheidsdienst.

,,Het is enkel in dichtbevolkte streken, dat het werk zou moeten worden ondernomen, of misschien wel kunnen worden ondernomen met goede hoop op aan de kosten enz. evenredige resultaten.

,,Er is dikwijls de opmerking gemaakt, dat het onmogelijk is een streek droog te leggen, waar zware regenval valt te constateeren. Maar dr. Malcolm Watson, van wien bijna gezegd kan worden, dat hij de malaria uit Klang verdreef, had te doen met een stad, waar jaarlijks 2500 millimeter water valt, een stad, die bij wijlen onderloopt. En toch werd daar geen moeilijkheid van belang ondervonden.

,,Met het oog op de elders in andere deelen van het rijk verkregen goede uitkomsten met de nieuwe methodes, valt het onmogelijk niet te besluiten, dat Indië niet gedaan heeft, wat het had behooren te doen om voordeel te trekken uit de in deze materie verkregen kennis.

,,Hetzij het gouvernement van Indië de zaak op breeden grondslag aanvat of niet, Bombay kan zulks niet onverschillig zijn. Wanneer wij hooren van menschen, die uit een belangrijk deel van de stad worden verjaagd, lijkt het wel of we dezelfde ondervinding gaan opdoen, als de hoofdstad van Mauritius, die gedurende vele jaren, tengevolge van het veelvuldig voorkomen van malaria, 't schouwspel heeft vertoond van een uittocht der bevolking, waar de meer welgestelde klasse naar de bovenstreken verhuisde. Het zou meer dan een blunder zijn, indien wij het kwaad laten voortwoekeren, totdat wij even duur daarvoor zullen hebben moeten betalen als Mauritius. Die kleine kolonie, met een bevolking half zoo talrijk als die van de stad Bombay, heeft ons een voorbeeld tot navolging gegeven."

Het Engelsch-Indisch blad verwisselde hier blijkbaar voornemens met daden, waar we juist gezien hebben, dat Mauritius geen geld heeft voor den in uitzicht genomen veldtocht tegen de malaria.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

De nieuwe afl. (de laatste tevens, welke onder de redactie van den heer G. P. Rouffaer — die, zooals bekend is, een tweejarige Indische studiereis gaat maken — verscheen), is weder zoo goed als geheel aan Oost-Indië gewijd.

Prof. Dr. Eug. Dubois geeft een opstel, getiteld: *Das geologische Alter der Kending- oder Trinil-Fauna* (mit Tafeln). — De pionier van Midden-Celebes, de bekende zendeling *Alb. C. Kruijt* verstrekt uitvoerige, hoogst interessante mededeelingen over de tot voor korten lijd totaal onbekende *Berglandschappen Napoe en Besoa* in genoemd gedeelte van Celebes gelegen, (met kaart en platen). — Daarop volgt weder eene beschouwing in de Duitsche taal van *Prof. Dr. W. Volz: Kartographische Ergebnisse meiner Reisen durch die Karo- und Pakpakländer* (Nord Sumatra) (mit Karte und Tafeln).

De Mededeelingen bevatten de navolgende bijdragen: De handel van Baroes, als de oudste haven op Sumatra's Westkust verklaard; en voor de toekomst beschouwd (met tekstkaartje) door L. van Vuuren. — Uit het jaarverslag van den Topographischen dienst over 1907, door J. F. Niermeyer. — Junghuhn, niet in Oct. 1812 geboren, maar in Oct. 1809, door G. P. Rouffaer. — De mogelijkheid van een ballonocht dwars over Nieuw-Guinea, door A. E. Rambaldo. — De afleiding van ,,Paramaribo" en andere Surinaamsche namen, door Dr. H. ten Kate. — Het naderen tot de Corantijn, door de in gang zijnde Suriname-exp., door Redactie. — Tot afscheid, bij de overdracht van het secretariaat T. A. G., door G. P. Rouffaer. — Litteratuur Ned. Oost- en West-Indië.

Wanneer wij zoo den rijken inhoud van deze aflevering overzien, bekruipt ons inderdaad een gevoel van spijt, dat de voor het wekelijksche overzicht toegestane plaatsruimte ons verbiedt de in die afl. vervatte beschouwingen eenigszins uit te werken, maar wel meenen wij in dit verband een woord van lof niet te mogen onthouden aan den thans afgetreden secretaris der redactie, den heer G. P. Rouffaer, die met alle waardeering voor den arbeid van zijn voorgangers, he Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootsch. heeft betrekking tot de Indiën een standpunt heeft weten te doen innemen hooger dan ooit te voren ongetwijfeld. Alle artikelen, welke het Tijdschrift gedurende zijn $2\frac{1}{2}$ jarig hoofdredacteurschap gaf, zijn daar om te bewijzen, dat de heer Rouffaer zijn taak met hart en ziel vervulde; inzonderheid geven de bekende ,,noten" in de meeste gevallen door den heer R. aan de beschouwingen van anderen toegevoegd, deze een zekere aantrekkelijkheid, welke tot kennismaking en nader onderzoek prikkelen en bovenal het getuigenis afleggen van de zeer groote belezenheid van dien hoofdredacteur.

Met voldoening kan o.i. de heer Rouffaer op zijn werk terugzien, en zijn ook wij hem erkentelijk, omdat hij in zoo ruime mate heeft bijgedragen tot verwezenlijking van het doel, mede door ,,Oost en West" beoogd: het verspreiden van kennis omtrent de Indiën onder gansch het volk.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. September 1908.

Het ligt nog versch in het geheugen, dat de consul-generaal der Nederlanden te Melbourne, *W. L. Bosschaert*, hier te lande in verschillende plaatsen voordrachten heeft gehouden om propaganda te maken voor het door hem beoogde doel: bevordering van het handelsverkeer tusschen Ned.-Indië en Australië. Daarna trachtte hij in Ned.-Indië zelf den handel voor zijne denkbeelden te winnen eveneens door het houden van lezingen; hetgeen hij bij die gelegenheid in het midden bracht, is thans in extenso in de jongste aflevering van bovengenoemd tijdschrift opgenomen onder den titel: *Australië en Nieuw-Zeeland.*

De heer Bosschaert doet daarin uitkomen, welk belangrijk aandeel de Nederlanders hadden in de ontdekking van het vijfde werelddeel; ,,grootsche gedenkteekenen van Nederlandsche energie", waarom op het nageslacht de taak rust de traditioneele betrekkingen met het groote Zuidland naar vermogen te onderhouden en uit te breiden. In de eerste plaats acht hij daarvoor wenschelijk, ,,dat zich eenige linke kapitaalkrachtige Nederlandsche of Ned.-Indische huizen in Australasia" zullen vestigen. ,,Laten de zonen van onze Ned.-Indische kooplieden en industriëelen naar Australië gaan en een of twee jaren werkzaam verblijf daar zal aan den afzet uwer artikelen ten zeerste ten goede komen."

Teneinde zijn lezers een begrip te geven van den Austr. Statenbond en Nieuw-Zeeland, treedt de heer B. vervolgens in bijzonderheden, waarbij wij hem op deze plaats natuurlijk niet kunnen volgen, doch waaruit o.m. blijkt, dat ook voor den toerist een ,,bezoek loonend, gezond en interessant is."

Het is te hopen, dat de ijverige pogingen van den heer Bosschaert: het zoeken van een nieuw en groot afzetgebied voor Ned.-Indische producten, ten slotte met volledig succes zullen worden bekroond, niet het minst in het belang der Inlandsche bevolking.

De heer *H. Abrahamsohn* houdt vervolgens een pleidooi om de exploitatie der *Tandjong-Priokhaven* niet langer van gouvernementswege te doen geschieden, doch aan particuliere handen over te dragen, waarmede als vanzelf de noodig geachte verbeteringen en uitbreidingen zouden kunnen worden uitgevoerd voor rekening van de daarbij belanghebbenden, middels hoogere haven-, kade- en loodsgelden bijv. Thans brengt de haven, die een 30 millioen gulden gekost heeft, jaarlijks slechts bruto circa f 150.000 op. En ,,deze bruto opbrengst zal dus wel beteekenen, dat ons gouvernement voor de hulp, welke het aan de scheepvaart verleend heeft, door het bouwen en onderhouden van Priok, nog jaar in jaar uit geld te kort komt." De heer A. stelt zich voor dat de particuliere Maatschappij, aan welke de haven werd overgedaan, bijv. een f 300.000 's jaars cijns aan de Regeering zou kunnen betalen, doch dat de door die Maatschappij te stellen tarieven aan de goedkeuring der Regeering dienden te worden onderworpen. Intusschen is de schrijver bij voorbaat er op voorbereid, dat ,,men hem van kleingeestigheid, bekrompenheid en onderwetschheid zal beschuldigen" naar aanleiding van zijn voorstellen.

Overigens bevat deze aflevering een uitvoerig, onge eekend opstel, getiteld: Proeven over de aanwending van kunstmest bij de koffiecultuur, en eene bijdrage, getiteld: De werking van kunstmest in verschillende grondsoorten.

* * *

Indisch Militair Tijdschrift.

De 10e aflevering van den loopenden jaargang van het Ind. Mil. Tijdschr. bevat alleen artikelen van zuiver militairen aard, waarom wij volstaan met het afschrijven van den inhoud voor belangstellenden.

Het bevorderingsvraagstuk, door A. Hengeloo. — Manoeuvres in Midden-Java op 17 en 18 Augustus. Eene critische beschouwing, door Petrus. — Strafopleggers, door Daeng Malolo. — Wat in Zwitserland een C.C. alzoo met zijn comp. beoefent in 4 uren tijds. — Enkele opmerkingen naar aanleiding van het Schietvoorschrift, door W. C. Prins. — Bereden infanterie tegen den Inlandschen vijand (op Soembawa). — Van vreemde legers. — Legervraagstukken in de pers.

In de rubriek Mededeelingen vonden wij het antwoord van ,,Tommy Atkins" aan den Redacteur — men herinnert zich wellicht den pennestrijd tusschen beide officieren over de tegenwoordige richting van het tijdschrift, in een onzer vorige overzichten gereleveerd, — waarmede deze niet bijster is ingenomen, blijkens zijn onderschrift. Zoo merkt hij o.a. over het handhaven van Tommy Atkin's schuilnaam op: ,,Ik ben daarin teleurgesteld. En indien gij zelf niet in het licht wilt treden, indien gij uwe principes niet zoo hoog stelt, dat gij terwille daarvan de kans wilt loopen later wellicht tegen een zoo bekrompen meerdere aan te loopen, als waarvoor gij mij houdt, welnu, dan ware het beter geweest uw woordenspel voor u te houden; in duisternis wordt weinig goeds gewrocht."

Als extra-Bijlage No. 23 (officieele bijdrage van het Dep. van Oorlog), bevat dit nummer: *De verrichtingen van de intendance op Bali tijdens de expeditie van* 1908. Uittreksel uit het Intendance verslag der Bali-expeditie.

* * *

Weekblad voor Indië.

De heer J. Ph. Ermeling geeft in dit Nr. 26 het slot zijner beschouwingen over: De toekomst van Soerabaja als handels- en oorlogshaven in gevaar. De conclusiën, waartoe de schrijver komt ten opzichte der door de Regeering te volgen gedragslijn, luiden: 1o. Terzijdestelling van het caissonkadeplan; 2o. Goedkeu-

ring van het Binnenhavenplan, hetzij zonder, hetzij met het compromis, nl. een sondeer pijler steiger aan het strand; 3o. Onverwijlde slanking van den gevaarlijken stuurdambouw in het Westgat; 4o. Onverwijlde uitbaggering achtereenvolgens: *a.* van den drempel in den oorsprong van de vaargeul in het oostgat ter harer verzekering; *b.* van het strand van den N.-O. deltahoek aldaar, ter verhooging van de werking der getijgolven en *c.* van de vaargeul in het Westgat ter diepte voor de rationale scheepvaart noodig.

Het is hier de geschikte plaats even te vermelden, dat het jongste nummer van *De Ingenieur* van de hand van denzelfden schrijver een beschouwing bevat, getiteld: *Verbetering van de vaarwaters en van de haventoestanden van Soerabaja* (met plaat).

Over den heer J. J. Steitjes, de chef van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië, bevat dit Nr. van het Weekbl. v. Indië voorts eenige bijzonderheden (met portret). Gelijk bekend is, zal genoemde heer, „die in zijn tegenwoordige betrekking getoond heeft een open oog te hebben voor de eischen van een modern postverkeer", weldra een studiereis naar Europa ondernemen in het belang van den Indischen dienst.

Onder den titel: De Javaan vooruit! geeft de heer J. F. H. A. Later zijne indrukken weer van het 1e Javanen-congres, en schrijft vervolgens meer speciaal over de vereeniging „Boedi Oetomo", die reeds zoovele pennen begrijpelijkerwijs in beweging bracht. Een niet te best geslaagde foto geeft ons een kijkje op een der zittingen van genoemd congres. Eindelijk vermelden wij het vervolg van De stille kracht. Oorspronkelijk blijspel in drie bedrijven door Ernest.

* * *

De stem van Indië.

Het jongste Nr. (43) van dit orgaan van de Vereeniging „De Indische Bond" bevat onder meer het begin eener beschouwing van den redacteur, den heer J. Mulder, getiteld: „Volksgezondheid", waarin genoemde heer ongezouten der Regeering verwijt, dat zij z.i. zoo weinig verricht ten bate der volksgezondheid in Indië, men staat er gewoonweg verbaasd van. „De verbazing gaat evenwel over in wrevel en ergernis, als men nagaat, hoe van regeeringswege nog de houding wordt aangenomen, alsof deze meest ernstige der regeeringsplichten behoorlijk wordt ter harte genomen, en hoe getracht wordt te roeien met de riemen, die men heeft, in het volle bewustzijn, dat door zijn eigen toedoen de voorhanden middelen te kort schieten, dus dat er geen riemen zijn, en zulks reeds langer dan een halve eeuw het geval is.

't Is eenvoudig een kwestie van geld, van veel geld zelfs, doch het gebrek daaraan mocht en mag nooit als motief ter verwaarloozing van zulk een plicht worden vooropgesteld, vooral wanneer voor andere doeleinden altijd en eeuwig geld te vinden schijnt te zijn en schatten worden ten offer gebracht aan zgn. uitbreiding en bevestiging van gezag, e. t. q."... „en intusschen duurt de schromelijke verwaarloozing voort, niet ongestraft, want duizenden menschenlevens gaan zonder noodzaak verloren, individuen worden door den ziekelijken toestand, waarin zij door 't veronachtzamen der eenvoudigste hygiënische voorzorgsmaatregelen zijn geraakt, aan hun werk onttrokken. Dus wordt meegewerkt tot het brengen der bevolking in nog ongunstiger economischen staat dan waarin zij toch reeds verkeert."

Wij zijn benieuwd naar de motieven, die de heer Mulder in een volgend nummer — naar wij hopen — zal aanvoeren, tot staving van zijn ongunstig oordeel te dezen opzichte. Ons dacht intusschen, dat de volksgezondheid in Indië in den laatsten tijd meer en meer een ernstig punt uitmaakte van Regeeringsbemoeiïngen. De vorige week nog werd o.a. de nieuwe Landskoepokinrichting te Weltevreden, dank zij de zeer milde beschikking der Ned.-Indische regeering *een der beste instellingen der wereld op dit gebied*, in dit overzicht besproken aan de hand van een waardeerend artikel in „Eigen Haard."

* * *

Teysmania.

Afl. 10 bevat de navolgende artikelen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten. 4. Coffea excelsa, door Dr. P. J. S. Cramer. — Welke waarde heeft de afval, verkregen bij de sisalvezelbereiding? door E. de Kruijff. — De ziekten van de theeplant, door Dr. Ch. Bernard. — Onkruid, door H. J. Wigman. — Handelspreparaten van knolletjes-bacteriën, door E. de Kruijff. — Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten, door A. W. K. de Jong. — De cultuur van orchideeën in de tropen, door H. J. Wigman Jr. — De cultuur van Ylang-ylang (Cananga odarata.) — Vluchtige oliën. — Korte berichten, uitgaande van het Dep. van Landbouw: Aetherische oliën. V. Kan uit Java-Canangaboomen Ylangylang bereid worden? door A. W. K. de Jong. — Proef over de nawerking van stalmest en zwavelzure ammonia, door J. E. van der Stok. — Marktberichten uit Europa. — Beschikbare zaden en planten.

Ten slotte vermelden we dat is verschenen het Verslag der vergadering van 6 Nov. j.l. van de Vereeniging „*Moederland en Koloniën*", waarin *Dr. J. H. F. Kohlbrugge* eene voordracht hield over: *Welken weg moeten wij volgen om den Javaan te ontwikkelen?*; benevens het Verslag der vergadering van 27 Oct. j.l. van het *Indisch Genootschap*, waarin *Prof. Mr. C. van Vollenhoven* het onderwerp: *De inheemsche rechtspraak in Indië* behandelde.

Voorts bevat de Nov.-afl. van het *Zeitschrift für Kolonialpolitik, Kolonialrecht und Kolonialwirtschaft* een artikel over *Das holländische Kolonialsystem* (in hoofdzaak een vertaling van Mr. [illegible] rede voor de „Ligue coloniale française te Parijs gehouden.

Het tijdschrift *Globus* van 19 en 26 Nov. j.l. een ethnographische beschrijving, getiteld: *Die Inlandstämme Ostsumatras*, von *Max Moszkowski* (mit 4 Abbildungen); en eindelijk zij de aandacht gevestigd op het juist uitgekomen werk:

Die Religion der Batak. Ein Paradigma für die animistischen Religionen des Indischen Archipels von Lic. Joh. Warneck (mit 4 Abbildungen), Leipzig, Dieterich'sche Verlagsbuchhandlung.

Correspondentie.

Den heer Dr. Fiebig te Tübingen zij op zijn desbetreffende vraag medegedeeld, dat het „Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen", waarvan wij in een vorig Overzicht gewag maakten, ter Landsdrukkerij te Batavia wordt gedrukt, en bij het Depôt van 's Lands leermiddelen te Weltevreden verkrijgbaar is gesteld. De abonnementsprijs bedraagt f1.25 's jaars. De redactie berust in handen van den Directeur der Opleidingsschool voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 4 November 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 3 Nov.;
De Sumatrapost t/m 5 Nov.;
De Javasche Courant Nos. 87 en 88;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 83 en 84;
De Stem v. Indië No. 44;
De Indische Mercuur No. 48;
Tandjong-Priok door H. Abrahamsohn.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 Oct. 1908. No. 87.

Dit No. bevat het Kon. Besluit, waarin bepalingen, reglement, enz. omtrent het op te richten weduwen- en weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den pred. te Salatiga V. L. Visser.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-collecteur bij de opiumrégie te Salatiga Mas Hardjokoesoemo en de klerk bij het D. B. O., K. Hendriks.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. de gep. 1e luit. W. Haaxman.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. van Gouvernementsbedrijven D. A. Kelder; tot ingenieur bij den Waterstaat en B. O. W., J. J. S. v. Leeuwen en J. H. L. Ch. Gusdorf; tot griffier van de landraden te Padang Pandjang enz. J. A. Elsborg; tot commies bij de Alg. Rekenkamer A. E. F. Gomis; tot hoofdverpleegster bij den hospit.dienst mej. A. van Eyle; tot tijd. assistent bij het Dep. van Landb. mevr. A. M. Reyst—Scheffer; tot stationschef bij de S.S. op Java H. Idzardi en A. P. F. Li Fraeyhoven; tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst mej. A. F. van den Berg; tot lid van den gemeenteraad van Buitenzorg Raden Ganda Negara; Phoa Jang Liem en Mas Soekinoen; bij de Alg. Rekenkamer: tot 1en commies L. A. W. Schefer; tot 2en idem O. B. Coester; tot 3en idem J. A. M. Wijnhamer; belast met de waarneming der betrekking van tijd. 1en commies W. S. Rawaroe; van 2en J. W. Isaaks; van 3en S. A. v/d Groen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono v. Serdang (Bantam) Mas Aliakbar; de wedono van Wirosari Mas Sosromidjojo; de hoofdpriester bij den landraad te Benkoelen Soetan Mohaman Zahab.

Geplaatst: in de res. Pekalongan de contr. W. C. Thieme; in de res. Batavia de burg. ambt. J. C. de Vos; in Soerabaja J. G. van Schravendijk; in Banjoemas H. H. E. A. Lange.

Benoemd: tot contr. in de res. Westerafd. van Borneo H. Th. Weehuizen.

Ingetrokken: de verplaatsing naar Bali en Lombok van den contr. P. J. Ketting Olivier.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok de contr. H. H. Lublink Weddik.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. H. W. L. Rischen; tot idem 2e kl. te Tegal A. H. Haak; tot houtvester J. E. Drayton-Lee.

Militair Departement.

Hersteld: in activiteit de 1e luit. der inf. W. A. L. Soetbrood Piceardt.

Bevorderd: tot majoor bij het wapen der artillerie de kapitein L. A. F. Hoolboom.

Overgeplaatst: naar Salatiga de 1e luit. der cavalerie W. J. baron van Heeckeren v. Molecate.

* * *

Uit de Javasche Courant van 3 Nov. 1908. No. 88.

Dit No. bevat het Besluit van den Gouverneur-Generaal, bepalende:

1. dat te Batavia bij wijze van proef wordt geopend een opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen;
2. dat het personeel daarvan wordt vastgesteld als volgt: *a.* drie leeraren, doctoren in de rechtswetenschap, waarvan één directeur en één tevens adjunct-directeur der school; *b.* drie onderwijzers van het Europ. openbaar lager onderwijs; *c.* een vrouwelijk hoofd der huishouding van het internaat; *d.* enz.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den secretaris der res. Banka en Onderh. A. H. F. W. Ockerse.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Blitar W. E. Rappard; van Soerabaja Raden Djojodinoto; tot opzichter-machinist bij de S.S. op Java D. F. Wasch; tot werktuigkundige bij de fabriek der opiumrégie J. A. H. Parmentier.

Tijdelijk ter beschikking gesteld: van den resident van Madioen in verband in verband met het Inl. credietwezen Raden Mas Ario Koesoemo Joedo; van den hoofdinspecteur, chef van den post- en telegr.-dienst, W. J. G. Fransz.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst de ass.-wedono van Bandjarmangoe Raden Tjokrodinoto.

Benoemd: tot oeleëbalang der VII Moekims Baet (Groot-Atjeh) T. Ali Baet; tot 1en klerk Dep. v. O. E. en N., G. F. L. Engko; tot onderwijzer 3e kl. A. van der Veen, geplaatst te Koetaradja, en A. van Leeuwen, geplaatst te Soerakarta; tot klerk te Meester-Cornelis A. J. Martgerus.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, die off. van gez. 2e kl. H. Osterbol.

Overgegaan: in het vaste korps off. van gez. de benoemde idem 2e kl. N. A. V. Sorensen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het ss. Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van Amsterdam naar W.-Indië; op Donderdag 26 Nov. 1908.

Dr. J. van West; G. Diephuis; Freddy Bosse.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag zich gaarne belast met de opvoeding van een

paar KINDEREN.

Utstekende referenties.
Adres: De Perponcherstraat 108-110, DEN HAAG.

VACANT.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

ijn de middelen waarvan men het meest ucces kan verwachten. Men vrage ter vertuiging daarvan aan, de vele attesten van erstelden, welke gaarne op aanvraag franco huis worden gezonden. Mondeling of schrifelijk ADVIES KOSTELOOS.

. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
ONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.
Succes bijna altijd zeker.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.
v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per ½ kilo f 0.90 enz. enz.
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,
W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA"

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.
PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.
HOEDEN EN PELTERIJEN.
STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

N.V. Electrische Drukkerij

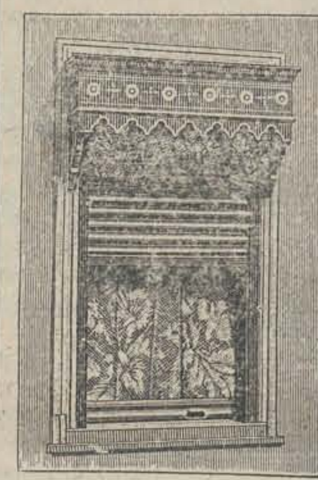
„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,
Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuill
enz. enz.
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestr

Heineken's(oud
Glazenwassch
Stoom Jalouzie
& Rolluikenfabr
KETTINGSTR.
DEN HAAG.
v.h. Drie Hoekjes 3
Telefoonnummer 24
AMSTERDAM, van der Helstra
UTRECHT, Potterstraat 20.
HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJ

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk
stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren
oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het verma
van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 494